

YAHUDİLER

— **VE** —

**MODERN
KAPİTALİZM**

WERNER SOMBART

KURU
YAYINLARI

YAHUDİLER VE MODERN KAPİTALİZM

Werner Sombart

Tercüme
Sabri Gürses

KÜRE YAYINLARI / 173. Kitap
Düşünce 10

Yahudiler ve Modern Kapitalizm
Originally reference from
The Jews and Modern Capitalism

Werner Sombart

Tercüme **Sabri Gürses**

- © Martino Fine Books Publication, 2015
Türkçe yayım hakları
- © Küre Yayınları, 2016
Ceviri eser
- © Sabri Gürses

Yayın Hazırlık **Mehmet Sabri Akgönül**

Birinci Basım Ekim 2016

ISBN 978-605-9125-40-6

TC Kültür ve Turizm Bakanlığı
Sertifika no: 15813

Kapak **Zahid Yıldırım**
Tasarım Uygulama **Sibel Yalçın**

Baskı/Senyıldız Matbaacılık
Sertifika no: 11964
Gümüssuyu Cad. Isık San. Sit.
No: 19/C 102 Topkapı/Istanbul
Tel: 0212 483 47 91

KÜRE YAYINLARI

Vefa Cad. No: 48 Kat: 3
Fatih / İstanbul
Tel 0212 520 66 41-42
Faks 0212 520 74 00
www.kureyayinlari.com
kure@kureyayinlari.com
facebook.com/kureyayinlari
twitter.com/kureyayinlari

İÇİNDEKİLER

Birinci Kısım

Yahudilerin Modern Ekonomik Yaşama Katkısı 7

Birinci Bölüm: Giriş 9

İkinci Bölüm: Onaltıncı Yüzyıldan Bu Yana Ekonomik Yaşamın
Merkezinin Yer Değiştirmesi 17

Üçüncü Bölüm: Uluslararası Ticaretin Hızlanması 31

Dördüncü Bölüm: Modern Sömürgelerin Kuruluşu 37

Beşinci Bölüm: Modern Devletin Kuruluşu 57

Altıncı Bölüm: Ekonomik Yaşamda Ticaretin Hâkimiyeti 69

Yedinci Bölüm: Ekonomik Yaşamda Kapitalist Bir Bakış Açısının
Ortaya Çıkması 117

İkinci Kısım

Yahudilerin Modern Kapitalizme Yönelik Yetenekleri 151

Sekizinci Bölüm: Sorun 153

Dokuzuncu Bölüm: Kapitalist Girişimci Nedir? 157

Onuncu Bölüm: Modern Kapitalizme Yönelik Yahudi Yeteneği İçin
Nesnel Koşullar 163

Onbirinci Bölüm: Ekonomik Yaşamda Yahudi Dininin Önemi 181

Onikinci Bölüm: Yahudi Karakteristikleri 233

Üçüncü Kısım

Yahudi Dehasının Kökeni 255

Onüçüncü Bölüm: Irk Sorunu 257

Öndördüncü Bölüm: Yahudi Halkının Başından Geçenler 293

Kaynakça 317

Dizin 333

Kitapta Yer Alan Kısaltmalar

<i>Monatsschrift</i>	Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judentums.
<i>J.Q.R.</i>	Jewish Quarterly Review.
<i>Z.D.S.J.</i>	Zeitschrift für Demographic und Statistik der Juden.
<i>R.E.J.</i>	Revue des Etudes Juives.

Birinci Kısım

Yahudilerin Modern Ekonomik Yaşama Katkısı

Herhangi bir halk grubunun belli bir ekonomik örgütlenme biçimine ne ölçüde katılmış olduğunu keşfetmek üzere iki yöntem kullanılabilir. Biri istatistik; diğeri soykütüksel olarak adlandırılabilir. İlki aracılığıyla bazı ekonomik etkinliklerde yer alan kişilerin (sözgelimi belli bir ülkeyle ticaret yapanlar ya da belli bir sanayiye kuranlar) gerçek sayısını saptamaya çalışabilir ve sonra ilgilendiğimiz grubun üyelerinin ne oranda temsil edildiğini hesaplayabiliriz. İstatistik yöntemin birçok üstünlüğü olduğuna kuşku yok. Diyelim, yabancıların ya da Yahudilerin herhangi bir ticaret dalı için taşıdığı görece önemin oldukça açık bir kavranışı, eğer bu dalla uğraşan bütün kişilerin yüzde 50 ya da 75'inin bahsedilen birinci ya da ikinci kategoriye girdiğini gerçek sayılarla gösterebilirsek bir anda zenginleşecektir. İstatistik bilgi sadece kişilerin sayısı olarak değil (harcanan sermaye, üretilen malların niceliği, iş hacmi vb. gibi) birkaç çarpıcı ekonomik etkeni de kapsayacak şekilde karşımıza çıkarsa bu özellikle dikkat çekici olacaktır. Öyleyse, bizim önümüze koyduğumuza benzer sorular için istatistik yöntemi uygulamak yararlı olacaktır. Ama diğer yandan kısa süre içinde sadece onun yardımıyla tam bir çözüme ulaşılamayacağı anlaşılacaktır. Öncelikle, en iyi istatistik bile bize her şeyi anlamamaz; hatta genellikle keşfetmeye çalıştığımız şeyin en önemli yanını ihmal eder. İstatistikler güçlü bireyselliklerin ne insan yaşamında ne ekonomide ortaya koyduğu dinamik etkiler konusunda bir şey söylemez –bu etkiler yakın çevrelerinin sınırlarının çok

ötesine uzanan sonuçlara sahiptir. Herhangi bir tikel gelişimin genel eğilimi için taşıdıkları gerçek önem herhangi bir sayılar kümesinin ortaya koyacağından çok daha büyüktür. Bu yüzden istatistik yöntem başka yöntemlerle desteklenmelidir.

Ama dahası var. İstatistik yöntem, bilgi yetersizliğine bağlı olarak, her zaman yararlı olamaz. Herhangi bir sanayi ya da ticaretle uğraşanların sayısını kaydeden ve onların nüfusun geri kalanıyla olan görece ilişkisini gösteren sayılara sahip olmamız gerçekten talihli bir tesadüftür.

Ama bu türden bir istatistik çalışma, geniş ölçekte, gerçekten de sadece modern ve gelecek dönemlerin olasılığıdır. O zaman bile araştırmacının yolu güçlüklerle doludur. Yine de, üyeleriyle ilgili olarak Yahudi toplulukları tarafından yapılan değerlendirmelerle de birlikte, çeşitli kaynakların dikkatli bir incelenişi verimli sonuçlara yol açabilir. Bu kitabın bu türden çalışmaları heveslendireceğini umuyorum; bugün için gerçekten yararlı olan bir çalışma vardır, Viyana'dan Sigmund Mayr'ın soruşturması. Demek her şey söylendikten sonra, anıştırmış olduğumuz, diğer (soykütüksel) yöntem istatistiğin sonuçlarını desteklemek üzere kullanılmalıdır.

Bu yöntem nedir? Bir halk grubunun (Yahudilerin) modern ekonomik yaşamı ne ölçüde etkilediğini ya da etkilemiş olduğunu keşfetmek istiyoruz –yani niteliksel ya da dediğim gibi, dinamik önemlerini keşfetmek istiyoruz. Bunu en iyi şekilde modern ekonomik yaşamımızı belirleyen belli niteliklerin ilk biçimlerine Yahudilerle mi kavuştuğunu sorgulayarak yapabiliriz; yani belli bir örgütlenme biçimi ilk kez Yahudiler tarafından mı ortaya atılmıştı, yoksa herkes tarafından artık temel olarak kabul edilen bazı ünlü iş ilkeleri Yahudi ruhunun özgül ifadesi midir. Bu zorunlu olarak ekonomik gelişmedeki etkenlerin tarih içindeki ilk başlangıçlarına dek izlenmesini talep eder. Başka deyişle, modern kapitalist sistemin çocukluğunu, ya da en azından modern biçimini kazandığı çağı incelemeliyiz. Ama yalnız çocukluğu değil: onun bütün tarihi dikkate alınmalıdır. Çünkü bütün bu zaman boyunca, bugünlere dek, yeni öğeler sürekli kapitalizmin dokusuna girmekte ve niteliklerinin görünümünü değiştirmektedir. Bu

tür şeylerin göze çarptığı yerde hedefimiz bunların kimin etkisiyle olduğunu keşfetmektir. Genelde bu kolay olmayacaktır; bazen olanaksız bile olacaktır ve burada uzmanın yardımına bilimsel imgelemin koşması gerekir.

Göz ardı edilmemesi gereken bir şey daha var. Birçok kez ekonomik yaşamdaki temel bir fikir ya da yaratıcılıktan sorumlu olan kişilerin onun yaratıcıları olmadığını görürüz (bu kelimeyi en dar anlamıyla kullanıyoruz). Sık sık Yahudilerin yaratıcı güçten yoksun olduğu öne sürülmüştür; yalnız teknik değil ekonomik keşifler de sadece Yahudi olmayanlar tarafından yapılmıştır ve Yahudiler hep başkalarının fikirlerini zekice işe yarar kılmayı başarmıştır. Ben bu genel görüşten bütünüyle uzak duruyorum. Yahudi mucitlerle teknik bilimler ve de kesinlikle ekonomi alanlarında karşılaşıyoruz, bu çalışmada bunu göstermeyi umuyorum. Ama burada bahsettiğimiz iddia doğru bile olsa, Yahudilerin sahip oldukları özgül özellikleri ekonomik yaşamın belli yönlerine aktarmış oldukları görüşüne karşı bir şey söylemeyecektir. Ekonomik dünyada önemli olan şey icatçılar değil icatları uygulayanlardır: fikirleri bulanlar değil (örn. kirala-satın al sistemi) onları günlük yaşamda yararlı hale sokanlar.

Önümüze koyduğumuz soruna –Yahudilerin modern kapitalist sistemi inşa etme çalışmasındaki payı– devam etmeden önce önemli bir noktayı daha belirtmemiz gerekiyor. Bu türden özel bir çalışmada Yahudi etkisi aslında olduğundan daha büyük görünebilir.

Bu çalışmamızın doğasına has bir şeydir, burada bütün soruna sadece tek bir bakış açısından bakılmaktadır. Eğer modern ekonomik yaşam üzerinde mekanik icatların etkisini sorguluyor olsaydık da aynı şey sözkonusu olacaktı: bir monografda bu etki gerçekten olduğundan daha büyük görünür. Besbelli olsa da, bu noktayı Yahudilerin oynadığı rolü abarttığım söylenmesin diye belirtiyorum. Kuşkusuz yaşadığımız çağın ekonomik sisteminin ortaya çıkmasına yardımcı olan başka birçok sebep vardır. Amerika'nın ve onun gümüş hazinelerinin keşfi olmaksızın, teknik bilimlerin mekanik icatları olmaksızın, Avrupa milletlerinin etnik özellikleri ve değişimleri olmaksızın, kapitalizm en az Ya-

Yahudiler ve Modern Kapitalizm

Werner Sombart

Kapitalizm ve din arasında nasıl bir ilişki vardır?

Modern kapitalizmin oluşumunda Yahudilerin rolü nedir?

Avrupa'ya geçen Yahudiler ticareti ve borsayı nasıl hükmü altına aldılar?

Ekonomik yaşamda Yahudi dininin önemi nedir?

Sanayi nasıl ticarileştirildi ve Yahudi tüccarların müdahaleleri ne idi?

Yahudilik modern kapitalizme yönelik "doğal" bir yeteneğe mi sahiptir?

İlk baskısı 1911'de Almanca yapılan elinizdeki kitap, 16.-20. yüzyıllar arasında kapitalizmin gelişim seyrini büyük bir titizlikle ele alıyor ve yukarıdaki sorulara makul bir cevaplar manzumesi öneriyor.

Modern kapitalizmin iç dinamikleri ve bunların Yahudi tüccar, borsacı ve sermayedarlarla ilintisi hakkında özgün bir tez sunan ve bu tezi tarihî belgeler ve iktisadî olgulara dayandıran Werner Sombart'ın başyapıtı ilginize sunulur...

Werner Sombart (1863-1941), Alman iktisat tarihçisi ve sosyolog, 20. asrın önde gelen sosyal bilimcilerinden olan yazar iktisadın tarihsel bir süreç olduğunu, bu nedente evrensel iktisat yasalarının olamayacağını savunmuştur. Türkçede yayınlanmış diğer eserleri şunlardır: *Dünya Görüşü: Bilim ve Ekonomi, Aşk, Lüks ve Kapitalizm, Burjuva.*

